

Tajemství vojenského kufří

Deník

22.7. Jenišovice-rodná vesnice

Válka, na tohle období jsem si nevzpomněl více než 50 let. Proč? Došla slova pro vyjádření té hrůzy? Nejspíše ano. Nebo jsem chtěl zapomenout, všichni jsme chtěli zapomenout. Ale já si vzpomněl. Našel jsem to. Tu ušpiněnou malou knížku. Tu, na které je napsáno: Jan Votrubec, 24.12.1893, rota Nazdar. Tu, do které jsem před 67 lety zaznamenal dění první světové války. Ne jako tlustý senior, ale jako hrdý francouzský legionář. A ne do zaprášeného notýsku, ale do deníku, mého deníku.

21.7.1914 Paříž

„Musíš tam jet?“ Zeptala se mě Eliška. Byla mou partnerkou od roku 1912. Nebyli jsme svoji, protože ani jedna rodina neměla peníze na svatbu. Ona pracovala ve zbrojní továrně a já byl zahradníkem. Ale teď už jsem jím nebyl. Teď jsem se stal vojákem.

„Ano musím. Vypukla válka a vypadá to, že bude dlouhá. Víš, co se stalo?“

„Ne, nevím,“ odpověděla vyděšeně, „v továrně nám nic neříkají.“

„Byl spáchán atentát na Františka Ferdinanda d'Este, následníka rakousko-uherského trůnu a synovce Františka Josefa I.“

„Panebože, a kdy se to stalo a jak?“

„Ále, na konci června v Sarajevu, nějaký Gavrilo Princip to byl. A zemřela i jeho žena Žofie, prý byla těhotná, chudinka. Oba byli zastřeleni.“

„A co se stalo s tím vrahem?“ Vyptávala se mě dychtivě.

„Chtěl se nejdříve otrávit nějakým jedem a pak zastřelit, aby ho nedostali, ale nepovedlo se mu to. Je v zajetí a bude mít soud. Podle mě ho nepopraví. Je mu méně než 20 let.“

„A jaký mu tedy uloží trest?“

„To nevím, a teď si musím jít zabalit. Zítra ráno už budu členem francouzské legie.“

Eliška mi pomohla sbalit, všiml jsem si jak se jí lesknou oči. Bylo jí do pláče, byl jsem sice hrdý na to, že půjdu do války, ale bylo mi také smutno, nechtěl jsem ji opustit. Oba jsme si začali uvědomovat, že se už nikdy nemusíme znovu vidět.

„Nezahrajeme si šachy?“ Zeptala se mě, když už jsem měl připravené věci. Oba jsme je hráli moc rádi.

„Tak dobře.“ Abych tolik nemyslel na svůj smutek, zapálil jsem si cigaretu.

„Neměl bys tolik kouřit,“ řekla mi. Usmál jsem se na ni a táhl pěšcem.

21.8.1914 Paříž

„Není tohle budova Invalidovny?“ S úžasem jsem zíral na obrovský komplex budov.

„Jistě, že je,“ odpověděl mi Laurent. Byl to náš průvodce a také velmi příjemný společník.

„Budete tu ubytováni.“

„Na jak dlouho?“

„Je to prozatím, mon ami, nejspíše do té doby, než vás převedlí jinam.“

Laurent nám přidělil skromné pokoje. Nebylo to nic moc, ale každý po měsíční cestě ocení postel a chvíli klidu.

Omyl jsem si obličej, nohy a ruce. Bylo to úžasné nechat po svém těle putovat kapky vody. Cítil jsem, jak mi po obličeji stéká průhledná tekutina a zanechává po sobě bílé cestičky, jako maják uprostřed černého moře. Podíval jsem se do zrcadla, byl jsem to vůbec já? Propadlé a unavené oči, zarostlé tváře tak, že nebyla vidět ústa, to jsem nebyl já. Copak by

tenhle člověk dokázal milovat? Já jsem miloval a miluji, jsem to já a nikdo jiný. Vzal jsem štěteček na holení a začal se zbavovat vousů. Bez nich to bude mnohem lepší. Teď jsem to byl já. Hnědé husté vlasy, tmavé oči a ostře řezaná brada, tohle Eliška miluje, ne vousatého žebráka.

„Hej, Honzo, co tam děláš? To tam snad tu vodu ohříváš, nebo co?“ Zabouchal na dveře Michal, obrovský muž, který se musel sklánět, aby prošel dveřmi a zároveň náš kuchař.

„Už jdu,“ vyšel jsem ven, ta kopa svalů už byla zamotaná v ručníku a rvala se do dveří, div mě nezašlapala. Zasmál jsem se tomu a zabouchl za ním dveře. Lehl jsem si do postele a zachumlal se pod peřinu.

23.8.1914 Paříž

„Vstávej. Sakra vstávej, Honzo!!!“ Třásl se mnou Laurent.

„Co se...?“

„Faire!!!“ Vyštěkl na mě francouzsky.

„No jo, už vstávám. Klid Laurente, hezky si sedni a řekni mi, co se děje.“

Laurent si nesedl, jen popocházel dál sem a tam. Začal jsem být nervózní. Spěšně jsem se oblékl a umyl, když jsem se vrátil z koupelny, celá moje četa už tam stála „v plné zbroji“.

„Tak dozvím se, co se děje?!“ Vyjel jsem na ně.

„Stěhujeme se,“ odpověděl mi Michal zdrceně.

„Už dnes?“ Divil jsem se, „byli jsme tu jen pár dnů a...“

„Jedete do Bayonne. Hned teď.“ Laurent se zastavil u okna a zadíval se na rozlehlý park. „A já s vámi.“

„Co se tam děje?“ Zeptal jsem se udiveně.

„Bude probíhat výcvik.“

„Copak nejsme dost dobří?“ Obořil se na Laurenta Michal.

„O tom nikdo nepochybuje,“ Michal srahl čelo a já jsem jen obrátil oči v sloup. Ti dva se neměli rádi už od začátku.

Šli jsme spořádaně a i celkem tiše. Já jsem šel s Laurentem vpředu. Pořád si prohlížel fotku v medailonku, který nosil neustále na krku. Na fotografii byla nějaká žena asi stejně stará jako Laurent a na druhé straně přívěsku bylo dítě. Bylo velmi podobné té ženě.

„Kdo je to?“ Laurent sebou trhl, jakoby se probral z nějakého snu.

„C-co? Ach, to je Odette, má žena. A tohle je Nicolas, náš syn. Doufám, že je ještě někdy uvidím.“ Zase se zasníl.

„Uvidíš, neboj se,“ uklidňoval jsem ho.

„Jsi ženatý?“ Zeptal se mě náhle. Vzpomněl jsem si na Elišku, píchlo mě z toho u srdce.

„Ne, nejsem. Mám milenku, Elišku, nejsme svoji, protože nemáme peníze na svatbu.“ Svěřil jsem se mu. Laurent se soucitně usmál a poplácal mě po zádech.

„Slibuji ti, že jestli tahle válka skončí, vezmeš si ji.“ Také jsem se na něj usmál a dál jsme šli mlčky.

12.10.1914 Bayonne

Ukázalo se, že to „naléhavé“ přesunutí, nakonec nebylo tak naléhavé. Probíhal zde výcvik cizineckých legií takže Čechů a Slováků, kteří se přistěhovali do Francie a neměli francouzské občanství. Mezi nimi byla i naše rota. Měli jsme tu složit přísahu, že po dobu války budeme sloužit Francii a jejím spojencům. Báli se a měli nás za nepřátele, byli jsme přece z Rakousko-Uherska.

23.10.1914 Champagne

Cesta do Champagne byla mnohem pohodlnější než cesta do Bayonne. Jeli jsme totiž

vlakem. Nebylo to sice nic moc, ale pořád lepší než jít pěšky. Tam se nic vážného nedělo, jen obyčejné zabezpečování území a tak.

9.5.1915 Arras

Zatím nejnebezpečnější místo, ke kterému jsme se dostali, byl právě Arras. Byl velmi blízko německým liniím. Museli jsme je ostřelovat. Tady jsem se poprvé začal bát. Poprvé jsem si začal uvědomovat, že existuje možnost, že už se domů nevrátím, že už Elišku nikdy neuvidím. Nikdy.

„Honzo, Honzo, vzpamatuj se sakra!“ Až teď jsem si uvědomil, že nade mnou stojí Laurent a třese se mnou.

„Co je?“ Zeptal jsem se.

„Byl potopen.“

„Kdo?“ Pořád jsem ho nechápal.

„Kdo asi, tvůj barel se utopil v Marně...Přece Lusitania, osobní parník. Víš co to znamená?“

„Ne, vůbec. Nepřevážel on náhodou nějaké lidi z Ameriky?“ Laurentovi se zablýsklo v očích.

„No správně. Amerika možná vstoupí do války!“

„To znamená,“ uvažoval jsem nahlas, „že bychom byli zachráněni. Amíci by Němce mohli zpacifikovat.“ Usmál jsem se a nabil dělo. Laurent mě se smíchem poplácával po zádech.

Bylo to, jako kdybychom viděli světlo na konci tmavého tunelu. Byl to zářící maják naděje pro dohodové státy. Byla to šance uzavření sňatku a to nejen pro mě a Elišku.

1.7.1916 Somma

V červenci začalo peklo, které si nikdo z nás ani nedovedl představit. Začala zákopová válka. Měli jsme hlad, strach, byla nám zima a vši, které nás večer obtěžovaly byly mnohem optimističtější než celá naše rota. Nikdo nechtěl ze zákopů ven, všichni jsme se báli.

8.9.1916 Somma

„Vzbud'te se, chtěl bych vám něco říct!“ Křičel Laurent silným francouzským přízvukem na naši rotu. Všichni na něj valili oči, jako by ho ještě nikdy neviděli, netušili, kde se v něm bere ta síla, ta energie.

„Chápu vás, vím, že máte strach. Já sám ho mám. Ale musíme mít cíl, mít důvod, proč bojovat. Máme přece rodiny s dětmi. Musíme jim zajistit bezpečí. Nesmíme je nechat čekat. Oni také trpí stejně jako my, možná i víc. Spoléhají na nás ne na obrněné tanky, které nikdy neviděli a doufejme, že neuvidí. Důvěřují nám a my musíme také. Vraťme se do své země jako hrdinové. Darujme lásku, obnovme mír a nastolme spravedlnost. Vzchopme se, my jsme rota Nazdar a my jsme něco víc než Němci, my se jim nevydáme, my jsme vojáci. Neprodáme svou kůži lacino!!!“ Začali jsme skandovat a křičet: „Ro-ta Nazdar, ro-ta Nazdar, ro-ta Nazdar“.

Konečně jsme věděli, jak přežít tuhle hrůzu. Měli jsme cíl a toho jsme se drželi.

18.11.1916 Somma

Dnes ta hrůza skončila, vyvrhl nás sám ďábel ze svých plamenných vnitřností. Bůh se nad námi slitoval, ukončil naše trápení v zákopech, ale nestanovil nás vítězi. Nevěděli jsme, kdo ustoupil jako první, nevěděli jsme, kdo vystřelil naposled. Naše čtyřměsíční snažení dopadlo nerozhodně. Ale žádný Francouz ani Brit nezapomene na vyděšený výraz Němce, který poprvé v životě viděl tank. Měl v očích hrůzu, strach, chtěl se vzdát, ale nemohl. Jak? Co je lepší, nechat se zajmout, nebo bojovat a zemřít jako muž?

19.12.1917 Paříž

Konečně jsme dosáhli svého. Vybojovali jsme si samostatnou československou armádu.

Ale dalo nám to pořádnou práci, museli jsme zabojet nejen politicky, ale i doslova. Naštěstí jsme získali hodně dohodových zajatců z Rumunska, Srbska a Itálie a přišlo ještě 400 dobrovolníků.

20.5.1918 Jarnac

Do Jarnacau jsme cestovali velmi dlouho, je přece až na druhém konci Francie. Ale cesta nám za to stála. Dnes se díky dekretu zformovaly pluky a my jsme také jeden vytvořili. 22. československý dělostřelecký pluk, jaké štěstí nás to potkalo. Slíbili jsme si, že si rámcovou výložku vezmeme do hrobu. Byli jsme na sebe opravdu pyšní.

Museli jsme podstoupit další náročný výcvik, chvílemi jsem myslel, že se nás chtějí zbavit, protože podmínky byly velmi tvrdé a pravidla přísná. Posledního června jsme slavnostně složili vojenskou přísahu před samotným francouzským prezidentem. Byla to pro nás ohromná čest. Koncem srpna jsme se přesunuli na alsaskou frontu. Byl tam klid, jen jsme si zvykali na podmínky, režim, stravu atd.

V polovině září nás stáhli z fronty a naše pluky sloučili do I. československé střelecké brigády. Naším velitelem se stal plukovník francouzské armády Armand Charles Philippe. Byl to fajn chlapík, měl smysl pro humor a rád kouřil.

Dlouho jsme se tu ale nezdrželi. Vyrazili jsme na severovýchod směrem k Paříži. Teď jsme nešli jen tak, nešli jsme jako politikové, ale jako vojáci. Šli jsme totiž do války bránit to, co je naše.

18.10.1918 Terron

Nikdo už nechtěl bojovat. Válka byla dlouhá a vojáků ubývalo a ti, kteří zůstali, by se nejraději zahrabali do země a už nikdy nevylezli. I na Laurentovi bylo vidět, že mu přibývají roky a ubývá síla. Vypadalo to jako kdyby už neměl důvod žít.

„Mysli na ženu a na chlapce,“ řekl jsem mu, když jsem sám měl slzy v očích.

„Já na ně myslím, mon ami, ale už nemůžu, mám strach, protože mi už měsíc nenapsali.“ Hlas měl slabý a roztřesený.

„Třeba nemají čas,“ řekl jsem mu, ale sám jsem tomu moc nevěřil, „vstávej chlape Terron je už blízko.“

Už z dálky jsme viděli plameny a cítili kouř. Doufali jsme, že tohle už bude definitivní konec.

„Laurent, pospěš si! Ke mně!“ Zakopl a teď se válel v blátě, nevzdal to, zvedl se a spěchal ke mně. Nevěděl jsem odkud ta kulka přilétla, ale byla tady, rychlá nositelka smrti. Proletěla Laurentovi hrudí, jakoby byl duch a zůstala v něm. Uslyšel jsem jeho tlumený výkřik a pak se mi všechny zvuky smísily do jednoho. Vše jsem vnímal zpomaleně, křik vojáků, létání kulek, střikání krve a praskání ohně. Vnímal jsem všechno a zároveň nic. Ve chvíli jsem byl u Laurenta, těžce jsem dýchal a snažil se nebrečet.

„Panebože, Laurent, vstávej, neválej se tady jako pytel brambor. Vzchop se člověče.“ Řval jsem na něj, ale on už mě neslyšel. Byla to přesná rána, přímo do srdce, třeba to byla jen náhoda, ale asi ne. Laurent Leclair už tu se mnou nebyl, někdo mi ho vzal a nejen mně. Strhl jsem mu jeho medailon z krku, chtěl jsem ho vrátit jeho rodině. Slíbil jsem si, že Odette a Nicolase najdu. Teď jsem se ale hodlal pomstít. Nejen jednomu, ale všem Němcům. Věnoval jsem Laurentovi poslední pohled a utíkal jsem pryč. Běžel jsem za smrtí. Běžel jsem zabíjet.

18.5.1920 Paříž

„Jsi v pohodě?“ Zeptal se mě Michal nesměle. Bylo po všem, na západní frontě boje ustaly. Byl konec. Byl uzavřen mír. Proč se toho nemohl dožít? Byl by to jeho poslední boj, měl být poslední a konec měl pro něj znamenat vítězství, štěstí.

„Honzo?“ Neuvědomil jsem si, že pláču. Otřel jsem si slzy a oklepal se.

„Jo je mi fajn, už nás propustili?“ Zeptal jsem se Michala, ale ten na mě jen zíral s otevřenou pusou.

„Co tak civíš?“ Osopil jsem se na něj.

„Promiň,“ řekl provinile, „ano, propustili.“ Podal mi papír, na kterém bylo tolik písmen, které jsem viděl pouze rozmazaně, ale věděl jsem, že to je demobilizační záznam. To je svoboda.

4.8.1920 Paříž

„Paní Odette Leclairová?“ Zeptal jsem se moc krásné ženy, která stála ve dveřích velkého domu, který vypadal jako palác. Dívala se na mě s opovržením a obavami.

„Ano? Co chcete?“ Zeptala se mě. Mlčky jsem jí vtiskl do dlaně Laurentův medailon. Oči se jí rozšířily a vzápětí se zalily slzami.

„Mami, kdo je to?“ Za Odette se objevil asi dvanáctiletý Nicolas. Prohlédl si mě a pak obrátil své modré oči na svou matku.

„Měl byste jít dovnitř,“ řekl mi a já jsem si všiml, jak je Laurentovi podobný. Vešel jsem do toho majestátního domu a usadil se na křesílko. Vše jsem jim převyprávěl od prvního dne, kdy jsme se s Laurentem potkali, až do jeho posledního dechu.

Paní Leclairová skoro celý příběh proplakala, ale Nicolas se zachoval tak, jak by se zachoval jeho otec, plakal až na konci. Odešel jsem smutný, ale věděl jsem, že jsem udělal dobře.

13.8.1920 Paříž

Zaklepal jsem na dveře skromného domu, nemohl jsem se dočkat. Otevřela mi malá žena s plavými vlasy, které jsem znal až moc dobře. Hned mi vběhla do náruče, smála se a plakala zároveň. A já s ní. Dlouho ani jeden z nás neřekl nic.

„Celou válku jsem šetřila, kde se dalo,“ tázavě jsem se na ni podíval.

„Budeme se moc vzít!“ Vypískla. Usmál jsem se na ni a vzal ji do náruče.

Za měsíc jsme už byli manželé a za rok se nám narodil chlapec, Laurent.